

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ 10 6 2019

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1. α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

A1. β.

1. " Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα"
2. " ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν"
3. " Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι"
4. "Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν"
5. "καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται"

B1.

Σύμφωνα με τον Πρωταγόρειο μύθο, ο Τιτάνας Επιμηθέας ζήτησε από τον αδερφό του Προμηθέα να αναλάβει μόνος του τη διανομή των εφοδίων στα θνητά πλάσματα. Ο απερίσκεπτος Ἐπιμηθεύς (ἐπί +τό μῆδος, στον πληθυντικό τα μῆδεα = οι σκέψεις, τα σχέδια, οι επινοήσεις), όπως φαίνεται στο χωρίο "Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς" (σχῆμα μείωσης και λιτότητας), παρά τις αγαθές προθέσεις του, διέθεσε ὄλο το βιολογικό υλικό στα ὄντα χωρίς νοημοσύνη ("καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα").

Προφανώς, η σε βάρος του ανθρώπου διανομή των ιδιοτήτων δεν ήταν εσκεμμένη (ἔλαθεν αὐτὸν). Όταν συνειδητοποίησε ὅτι ὄλο το διαθέσιμο υλικό εἶχε δοθεῖ, βρέθηκε σε κατάσταση "ἀπορίας" (ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο, ἀποροῦντι). Ἐτσι, η επιμηθεϊκή φάση, που αντιστοιχεί στο βιολογικό σχηματισμό των ζωικών ειδών, κλείνει με το ανθρώπινο εἶδος, το οποίο εμφανίζεται τελευταίο. Ως τελευταίο μένει "ἀκόσμητον". Συνεπώς, η φυσική κατάσταση του ανθρώπου κατά το στάδιο του σχηματισμού των ειδών μπορεί να αποδοθεῖ με την ἔννοια της "ἀπορίας", δηλαδή της φυσικής αδυναμίας και συγχρόνως της ἀνάγκης για ἐξεύρεση τρόπων και μέσων αντιμετώπισής της (τριπλή επανάληψη: ἠπόρει, ἀποροῦντι, ἀπορία). Η ἔξοδος του ανθρώπου ἀπό το εσωτερικό της γης στο φως του ἡλίου δεν οφείλεται στις ἑτοιμες δυνάμεις που του χάρισε η φύση (Ἐπιμηθεύς), ὅπως ἔγινε για τα ἄλλα ζωικά εἶδη. Η προσπάθεια του Επιμηθέα να ἐξισορροπήσει και να αντισταθμίσει τις ἀντίζυγες τάσεις στο πλαίσιο του οικοσυστήματος, εἶχε ως ἀποτέλεσμα ο ἄνθρωπος να μείνει ἀπροστάτευτος (γυμνὸν τε...ἄοπλον). Εἶναι αὐτονόητο ὅτι, αν η διανομή εἶχε ἀναληφθεῖ ἀπό τον Προμηθέα, η ἐξέλιξη του μύθου θα ἦταν τελείως διαφορετική.

Ο σοφιστής υπαινίσσεται την αντιστροφή /ανταλλαγή ρόλων των δύο Τιτάνων στη διατύπωση "Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος", σύμφωνα με την οποία ο προνοητικός Τιτάνας (προμηθής < προ+ή μῆτις) περιορίστηκε στην επιθεώρηση. Είναι αυτονόητο ότι η αντιστροφή ρόλων εξυπηρετεί την οικονομία του μύθου και επιτρέπει να ερμηνευθεί η κλοπή της φωτιάς ως εφαρμογή του νόμου της αναπλήρωσης και να αποδοθεί η ευθύνη για την τιμωρία που επιβλήθηκε στο φιλόανθρωπο Τιτάνα στην απρονοησία του αδερφού του (δι' Ἐπιμηθέα).

B2

Η έντεχνος σοφία μπορεί να κατανοηθεί ως τεχνογνωσία και αντιστοιχεί στις δραστηριότητες που σήμερα ονομάζουμε "τεχνολογία" (τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί, τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν, τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς). Ειδικότερα ἔντεχνος είναι ο μέσα στα όρια της τέχνης, ἔμπειρος, ἐπιδέξιος. Ἐντεχνος σοφία είναι η σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, η σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με την δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, την γλυπτική, την μεταλλουργία, την ιατρική (ήταν τέχνη για τους αρχαίους Έλληνες) κτλ. Ο προσδιορισμός έντεχνος επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτήν που συνδέουμε με την γνώση των επιστημών και την φιλοσοφία. Η έντεχνος σοφία σὺν πυρί φυλασσόταν στο κοινό εργαστήριο του Ηφαιστου (συμβολίζει την πρακτική δραστηριότητα) και της Αθηνᾶς (συμβολίζει την νοητική ικανότητα) και φαίνεται ότι ο Προμηθεὺς δεν αντιμετώπισε μεγάλη δυσκολία στο να την κλέψει. Είναι το μέσο για την επίλυση ζωτικών αιτημάτων των υλικών συνθηκών ύπαρξης του ανθρώπου, η απαλλαγή του ανθρώπου από την υποταγή σε μία άλογη μορφή αυθεντίας (=φύση). Αντιθέτως, η πολιτική τέχνη φυλάσσεται στην ακρόπολη (ο Πρωταγόρας προσεγγίζει την κατοικία των θεών σύμφωνα με τα χωροταξικά δεδομένα των πόλεων) από τους αποκρουστικούς φρουρούς του Δία, τη Βία και το Κράτος.

Ο Πρωταγόρας, απόλυτα συνεπής στη διήγησή του, αντιστοιχεί τα στάδια εξέλιξης του ανθρώπου με θεούς σε ανιούσα κλίμακα ως προς τη δύναμη και τη σημασία τους (ανώνυμοι θεοί, Ἐπιμηθέας - Προμηθεὺς, Αθηνά -Ἥφαιστος και Δίας με ὄργανο τον Ερμή). Ἄρα, ο Δίας συμβολικά αποδίδει ένα ποιοτικά ανώτερο στάδιο εξέλιξης. Η πολιτική τέχνη, την οποία κατέχει ο Δίας, ανήκει στην ηθική περιοχή του ανθρώπου και πρέπει να διέπει την κοινωνική συμπεριφορά του, προκειμένου να μην παρεκτρέπεται σε πράξεις άδικες και εξοντωτικές για το συνάνθρωπό του. Η πολιτική τέχνη εκφράζει ένα ανώτερο στάδιο εξέλιξης του πολιτισμού, κατά το οποίο ο άνθρωπος ωριμάζει ηθικοπνευματικά και παράγει πολιτισμό, του οποίου οι συντεταγμένες ορίζονται όχι μόνο από την ανάγκη του ζῆν αλλά και από τη συνειδητοποίηση της αξίας του εὖ ζῆν. Ο Πρωταγόρας, με την αναφορά στην πολιτική τέχνη, προοικονομεί την έκβαση του μύθου και συγκρατεί την εύκολη και όχι πάντα δικαιολογημένη αισιοδοξία που προκαλεί. Γίνεται σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στο μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και όχι των ανθρώπων και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στους άλλους θεούς και τον κόσμο. Ἄρα, η κατάκτηση της εντέχνου σοφίας από τον άνθρωπο, που

χαρακτηρίζεται σαν τιτανική πράξη κλοπής, συνέβη σε μία πρόωμη φάση, προ κοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Αντίθετα, η πολιτική ήταν ακόμα απρόσιτη σχεδόν στο ανθρώπινο πνεύμα και κατακτήθηκε σε επόμενη φάση της ιστορίας του ανθρώπου και αφού είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες.

B3.

α. Σωστό

β. Σωστό

γ. Λάθος

δ. Σωστό

ε. Λάθος

B4.

είμαρμένη - μερίδιο

έξιέναι - εισιτήριο

ἔσχε - σχήμα

κλέπτει - κλεψύδρα

λαθών - λήθη

B5. Στο απόσπασμα από την τραγωδία Προμηθεύς δεσμώτης του Αισχύλου, ο Τιτάνας παρουσιάζει αναλυτικά τις παροχές του προς τον άνθρωπο, προτάσσοντας αυτή που σχετίζεται με το αγαθό της ζωής, δηλαδή την ιατρική ("και πριν από όλα ... για όλες τις αρρώστιες"). Στη συνέχεια, αναφέρεται στη μαντική τέχνη, στην αγωνία του ανθρώπου να μάθει αυτό που δεν μπορεί να ελέγξει, δηλαδή το μέλλον (Και τα πολυάριθμα είδη... τα συναπαντήματα του δρόμου). Τέλος, το πολύτιμο υλικό που κρύβει η μητέρα γη στα σπλάχνα της, τα μέταλλα που αποτέλεσαν τη βάση του υλικοτεχνικού πολιτισμού, πρώτος αυτός το έδειξε στον άνθρωπο οδηγώντας τον να γίνει homo-faber, δημιουργός και κατασκευαστής. Όλα τα επιτεύγματα πρέπει να αποδοθούν στον Προμηθέα, ο οποίος με στόμφο (α' ενικό πρόσωπο) προβάλλει και υπογραμμίζει το ρόλο του στην εξέλιξη του ανθρώπου ("Με δυο λόγια ... δωρεές του Προμηθέα"). Ο Προμηθέας, ως ο πρωταγωνιστής της τραγωδίας, είναι ο μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας. Ο Πρωταγόρας κρατά την αισχύλεια θεώρηση και την αισχύλεια αισιοδοξία. Ως φιλόσοφος, με έντονους "κοινωνιολογικούς" προβληματισμούς, στη δική του εκδοχή του προμηθεϊκού μύθου, διατηρεί το φιλόσοφο ήθος του Τιτάνα που θυσιάστηκε για τη σωτηρία του ανθρώπου (ἦντινα σωτηριάν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι, δίδωσιν ἀνθρώπῳ εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται) και επιγραμματικά αναφέρεται στην τιμωρία του (κλοπῆς δίκη μετῆλθεν). Με τη μορφή του Προμηθέα συμβολίζει το ποιοτικά διαφορετικό, σε σχέση με τα ζωικά είδη, πέρασμα του ανθρώπου από τη γη στο φως, από τη βιολογική παρουσία στην νοήμονα και αυτοπροσδιοριζόμενη ύπαρξη. Ο θεός έχει συμβολικό ρόλο και επιτρέπει στο σοφιστή να

αναπτύξει τη σκέψη του, ώστε να απευθυνθεί, μέσω της επαγωγικής και παιδαγωγικής δύναμης της μυθικής αφήγησης, στο ακροατήριό του.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εγώ βέβαια είμαι απλός πολίτης (απλοϊκός άνθρωπος, αμαθής), γνωρίζω όμως ότι είναι πολύ καλύτερο πράγματι να διδάσκεται κάποιος από την ίδια του τη φύση το αγαθό, δεύτερον δε (στη συνέχεια) περισσότερο από αυτούς που γνωρίζουν με σαφήνεια το αγαθό παρά από αυτούς που κατέχουν την τέχνη να εξαπατούν.

Ίσως λοιπόν μιλάω με τρόπο όχι σοφιστικό ως προς τις λέξεις. (Εκφράζομαι ίσως με γλώσσα όχι επιτηδευμένη). Γιατί ούτε επιδιώκω αυτό.

Γ2. Με βάση το απόσπασμα οι επικρίσεις που διατυπώνει ο Ξενοφών εναντίον των σοφιστών είναι:

- δεν έχουν συγγράψει κάτι ωφέλιμο το οποίο να καθοδηγεί τους νέους προς την αρετή, **(οὔτε γὰρ...ἐποίησαν)**
- αντίθετα έχουν γράψει πολλά έργα ανώφελα, τα οποία ωθούν τους νέους σε απολαύσεις χωρίς περιεχόμενο και τους απομακρύνουν από την αρετή, καθώς κανείς από τους νέους δεν έχει αποδεδειγμένα επωφεληθεί από τις διδασκαλίες των σοφιστών, **(οὔτε γράμματα...οὐκ ἔνι)**
- εστιάζει στο σκόπιμα εξεζητημένο ύφος τους, το οποίο καλύπτει την ηθική κενολογία των ισχυρισμών τους, με σκοπό την εξαπάτηση, **(ὑπό τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἔχόντων)**
- δεν έχουν να παρουσιάσουν κάποιο χρήσιμο απόφθεγμα, το οποίο θα μπορούσε να παρακινήσει τους νέους στην αρετή, **(περὶ δέ ὧν γράφουσιν... οὐδαμοῦ)** και
- παρέχουν αρχές που δεν συμβάλλουν στη δόμηση ηθικής προσωπικότητας και παράλληλα, απομακρύνονται από την ανθρωπιστική γνώση **(ἐτέρων ... κακά).**

Γ3α. Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά και οι αντωνυμίες του αποσπάσματος είναι

I. Ουσιαστικά:

1. ἄνδρα → τούς ἄνδρας
2. γράμματα → τό γράμμα

II. αντωνυμίες:

1. ὄντινα (αναφορική) → οὔστινας
2. ὧν (αναφορική) → οὔ

Γ3β.

I. Ρήματα

1. έωράκαμεν

2. έποίησαν

3. παρέχονται

II. σε πληθυντικό

→ ίδωμεν

→ ποιήσωσι(ν)

→ παράσχωσι(ν)

Γ4α.

I. Ο υποθετικός λόγος του αποσπάσματος είναι:

(Υπόθεση) → εἰ ... ἔχοιεν (εἰ + ευκτική)

(Απόδοση) → ἄν παιδεύσειε (δυνητική ευκτική)

Είναι: **Ανεξάρτητος, απλός υποθετικός λόγος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.**

II. Το προσδοκώμενο:

(Υπόθεση) → ἐάν , ἄν, ἤν ἔχωσιν

(Απόδοση) → παιδεύσει / ἄν παιδεύσειε / παιδεύση

[και κάθε άλλη μελλοντική έκφραση γραμματικά σωστή]

Γ4β. I. Πρόκειται για παθητική σύνταξη «πολλά αὐτοῖς γέγραπται»

- Το ρήμα «**γέγραπται**» είναι συντελικός χρόνος παθητικής διάθεσης
- «**πολλά**» υποκείμενο -αττική σύνταξη-
- «**αὐτοῖς**» δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου.

II. Οι αλλαγές που πρέπει να γίνουν, **ώστε να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί,**

δηλαδή να μετατραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική είναι:

«Πολλά αὐτοί (σοφισταί) γεγράφασι.»

.....

***Η μετάφραση όλου του αποσπάσματος είναι η ακόλουθη:**

(Απορώ, λοιπόν, με αυτούς που αποκαλούνται σοφιστές, διότι ισχυρίζονται ότι οι περισσότεροι οδηγούν τους νέους στην αρετή, όμως τους οδηγούν στο αντίθετο (δηλ. στην κακία). γιατί, ούτε βέβαια έχουμε δει άνδρα, τον οποίο οι τωρινοί σοφιστές έκαναν αγαθό, ούτε συγγράμματα παρουσιάζουν από τα οποία πρέπει (οι νέοι) να γίνονται αγαθοί, αντίθετα από αυτούς έχουν γραφεί πολλά για ανωφελή, στα οποία από τη μια για τους νέους απολαύσεις είναι κενές, από την άλλη η αρετή δεν υπάρχει μέσα τους. Επίσης, παρέχουν τα συγγράμματα μια άσκοπη ενασχόληση σ' αυτούς που μάταια ήλπισαν ότι θα μάθουν κάτι απ' αυτούς (ενν. τους σοφιστές),

και εμποδίζουν από άλλα χρήσιμα και διδάσκουν κακά. Καταλογίζω, λοιπόν, σ' αυτούς κυρίως τις πιο μεγάλες κατηγορίες.

Και για αυτά τα οποία γράφουν, διότι οι λέξεις από τη μία από αυτούς έχουν αναζητηθεί, όμως σωστές γνώμες, με τις οποίες οι νεώτεροι θα εκπαιδευτούν προς την κατεύθυνση της αρετή πουθενά.

Εγώ βέβαια είμαι απλός πολίτης (απλοϊκός άνθρωπος, αμαθής), γνωρίζω όμως ότι είναι πολύ καλύτερο πράγματι να διδάσκεται κάποιος από την ίδια του τη φύση το αγαθό, δεύτερον δε (στη συνέχεια) περισσότερο από αυτούς που γνωρίζουν με σαφήνεια το αγαθό παρά από αυτούς που κατέχουν την τέχνη να εξαπατούν.

Ίσως λοιπόν μιλάω με τρόπο όχι σοφιστικό ως προς τις λέξεις. (Εκφράζομαι ίσως με γλώσσα όχι επιτηδευμένη). Γιατί ούτε επιδιώκω αυτό.

Επιδιώκω να λέω αυτά που έχουν διαπιστωθεί ως ορθά, τα οποία έχουν ανάγκη, αυτοί που έχουν εκπαιδευτεί ορθά με σκοπό την αρετή· γιατί δεν είναι δυνατόν να εκπαιδεύουν οι λέξεις, αλλά οι γνώμες (ιδέες), αν είναι ορθές.